

Euskal liburugintza 2019

Xabier Eizagirre Gesalaga

Filosofian lizentziaduna eta JAKINEko erredakzio burua

Urteroko ohiturari jarraituz, liburu ekoizpenaren emaitzak aurkeztu eta aztertu nahi ditugu aurten ere. Jakina denez, Joan Mari Torrealdaik 1976tik 2017 arte, urtero-urtero etenik gabe, liburugintzaren ikerketa soziologiko sistematikoa osatu eta JAKIN aldizkarian argitaratu zuen. Lan horrek bi emaitza sendo ekarri ditu: batetik, euskarazko liburugintzaren katalogoa osatu du Jakinek; eta, bestetik, liburugintza kultura oso baten osasunaren adierazletzat hartuta, sei hamarkadetako sistematizazioa ahalbidetu du, indarguneak eta ahulguneak modu propositiboan identifikatuz.

Iaz hartu genuen Torrealdaik berariaz utzitako lekukoa, eta aurten ere ikerketa lerro honi segida emango diogu Jakinetik. 2019ko liburugintzaren azterketa duzu ondorengoa.

Ohar metodologikoak

Azterketa honek hamarkadatan zehar taxutu eta findutako metodologiari jarraitzen dio. Urtetik urtera saiatu gara hobetzen, azterketak fintzen eta informazio iturriak zehazten. Gogoratze aldera, esan dezagun lege gordailua dela urtea markatzen duena, eta urtearen barruan arakatzen duguna ISBN duen titulua dela. Bildu, ISBNdunak baino gehiago biltzen ditugu, eta horietako batzuk aurkitu daitezke gure webgunean jartzen dugun katalogoan.

Bi urrats nagusi ditu gure metodologiak: informazioaren bilketa eta azterketa bera.

Informazioaren bilketa

Lehen urratsa liburuen katalogoa osatzea izaten da. Eta, horretarako, liburu bilketari ekiten diogu. Ematen duena baino nekezagoa da liburuen informazioa inguratzea. Guk aurrena informazioaren gune zuzenera jotzen dugu, editorialetara, eta gero sareak botatzen ditugu hemen eta han, informazio bila. Gezurra badirudi ere, ez digute euskal argitaletxe guztiek informazioa eskura ematen. Kanpoko argitaletxeekin, jakina, zailagoa da oraindik. Ez da harro egoteko moduko jarrera, gure ustez. Baina, zailtasunak zailtasun, katalogoa osatzea lortzen dugu.

Gure aurtengo informazio iturriak hauek izan dira:

- Argitaletxe eta argitaratzaileak zuzenean: %26.
- Liburutegiak, Koldo Mitxelena Kulturunea eta Donostiako Udal Liburutegi Nagusia: %23,3.
- ISBN (*International Standard Book Number*), ELSN (Euskadiko Liburutegien Sistema Nazionalea) eta EIPS (*Euskadiko Irakurketa Publikoko Sarea*) arakatuz lortua: %49,7.
- Bestelako bideak (Internet, Biblioteca Nacional espainiarra...): %1.

Aipagarria da argitaletxeetatik zuzenean jasotzen dugun informazioa gutxitzen ari direla azken urteetan, eta 2018tik dezentente jaitsi dela: %37,6tik %26ra. Informazio iturri fidagarri eta seguruena den heinean, zer pentsatua ematen digu beheranzko joera horrek.

Informazioa ahalik eta zehatzen bildu eta gero, liburu bakoitzaren fitxa bibliografikoa osatzen dugu, hainbat datu edo ezaugarriren inguruan: titulua, autorea, itzultzailea, elebitasuna, argitalpen maila, moldatzailea, argitaratzailea, koedizioa, herria, neurriak, orrialde kopurua, gaia.

Jasotzen dugun eta bilatzen dugun informazioari esker fitxa bibliografikoak osatu ondoren, urteko katalogo osoa gure webgunean jartzen dugu kontsultagai. Esan bezala, azterketarako erabili ditugun tituluak baino gehiago daude webguneko zerrendan. Izan ere, eduki aldetik interesgarriak izan eta

arrazoiren batengatik ISBN gabe argitaratu diren batzuk ere eransten dizkiogu ISBNdunen zerrendari. 2019ko katalogoak 2.474 titulu biltzen ditu guztira: ISBN duten 2.291 titulu eta ISBN gabeko 183.

2013 urtetik, bitan banatuta eman ohi dugu azterketa hau. Eskuetan duzu paperezko bertsioa, azterketaren zati mami-tsuena. Baina, hau osatzeko, webguneko bertsio digitalera jo behar da (artikulu honen amaieran dator QR kodea): han daude informazio osagarriak, zehatzagoak, luze-zabalagoak. Katalogoa ere hortxe aurki dezakezu, hau da, 2019ko titulu guztien fitxa bibliografikoa.

Azterketa hiru ataletan

Informazioa bildu ondoren, hiru ataletan banatzen dugu azterketa: ekoizleak eta ekoizpena, eskaintza editoriala eta ekoizpen tematikoa.

1. *Ekoizleak eta ekoizpena*: iturri desberdinen arabera titulu kopuru desorekatua, ekoizle kopurua, hamar argitaletxe nagusien ekoizpena, argitaratzaileen tipologia eta tipologiaren arabera produkzioa.
2. *Eskaintza editoriala*: tituluak zenbat diren, horien artean zenbat diren nobedade eta zenbat berrargitalpen, zenbat diren jatorrizko eta zenbat itzulpen.
3. *Ekoizpen tematikoa*: urteko ekoizpena –aurtengo 2.291 tituluak, esate baterako– nola banatzen dira gai eremutan? Horri erantzuteko, sei gai eremu nagusi bereizten ditugu: hezkuntza eta irakaskuntza liburua, haur eta gazteentzako liburua, giza eta gizarte zientzietako liburua, helduen literatura, zientzia eta teknika alorrekoa eta aisia liburua.

Aurtengo azterketaren atarian

Honako hauek dira 2019ko liburugintzak eman dituen datu kuantitatibo esanguratsuenak:

- *Argitaratzaileei dagokienez*, 290 izan dira 2019an: ekoizleen kopurua ez da urtetik urtera modu esanguratsuan aldatzen, 300 inguru dabil aspaldi. Jakina, ekoizle ugari horien artean denetik dago: argitaletxeak eta argitaratzaileak, txikiak eta handiak, profesionalak eta amateurak, bertakoak zein kanpokoak, publikoak eta pribatuak, izaera askotarikoak.
- *Eskaintza editorialari dagokionez*, 2019ko ISBNdun tituluaren kopurua 2.291 da, horietako %79 bertsio analogikoan eta %21 digitalean.

Iaztik hona 105 titulu gehiago argitaratu da. Digitalean izan da gehikuntza osoa (192 titulu); aitzitik, liburu analogikoak 87 titulu egin du behera.

Nobedadeak %75,1 dira, 1.720 titulu, iaz baino 163 gehiago. Berrargitalpenen kopuruak, 571 titulu, 58 unitate galdu ditu iaztik, eta %24,9 dira aurten.

- *Gaiei dagokienez*, hezkuntza eta irakaskuntza liburuaren lehen tokira igo da berriro, 834 titulurekin (ekoizpen osoaren %36,4, iaz baino sei puntu gehiago).

Haur eta gazteentzako liburuaren bigarren tokira jaitsi da, 610 titulurekin (%26,6, iaz baino 7,3 puntu gutxiago).

Giza eta gizarte zientzietako liburuak hirugarren tokia berreskuratu du, 337 titulurekin (%14,7).

Helduen literatura, aldiz, laugarrenera jaitsi da (309 titulu, %13,5).

Bosgarren tokia aisia liburuari dagokio (93 titulu, %4), eta seigarrena zientzia eta teknikari buruzko liburuari (86 titulu, %3,8).

Ekoizleak eta ekoizpena

Iturri estatistikoak

Urtero konparatu ohi ditugu iturri estatistiko ezberdinek liburugintzari buruz egindako azterketatan eskaintzen dituzten datuak. Izan ere, datuen arteko aldea esanguratsua da oso: aski da ondoko taulak erakusten duen bost urteko

lagin hori ondorio berberera iristeko, hau da, zein den handia batzuen eta besteen emaitza desberdintasuna eta, batez ere, beste biekin alderatuz gurea.

<i>Urtea / Iturria</i>	<i>PEEL</i>	<i>Precisa / Conecta</i>	<i>Jakin</i>
2015	1.222	1.798	2.621
2016	1.222	1.790	2.266
2017	1.430	1.958	2.342
2018	1.116	1.842	2.186
2019	1.254	1.847	2.291

Gakoa informazio iturrietan dago, batetik, eta informazioa eskuratzeko metodologian, bestetik. Bestela ezin da kopuru diferentzia hori azaldu. Horrenbestez, ikertzailearen fidagarritasuna bera dago auzitan. Eta, fidagarritasunaren aurretik, baita metodologia bera ere.

Espainiako Kultura Ministerioaren *Panorámica de la edición española de libros* (PEEL) azterketa lege-gordailuz hornitzen omen da. Euskadiko Editoreen Elkartearentzat eta Espainiako Editoreen Elkartearen Federazioarentzat lan egiten duen Conecta etxeak, aldiz, editoreei egin ohi dien kontsulta du informazio iturri.

Informazio iturri bakartzat argialetxeak hartuko bagenu, guk ere jaso dugun informazioaren %26 bakarrik jasoko genuke. Beraz, argialetxeek zuzenean ematen diguten informazioa jasotzeaz gain, guztiz proaktiboak gara: liburutegietara jotzen dugu, eta gainerako liburuen gunetan ere arakatu ohi dugu, arrasto bila.

2019an, izan ere, Conectaren datuetatik are gehiago urrundu dira guk lortutakoak: 444 titulu gehiago katalogatu ditugu. Azterketa guztiak jasotako datuetan oinarritzen direnez, nabaria da azterketa bakoitzak zer irismen eta balio izan dezakeen.

290 argitaratzaile izan dira 2019an: ekoizleen kopurua ez da urtetik urtera modu esanguratsuan aldatzen, 300 inguru dabil aspaldi. Jakina, ekoizle horien artean denetik dago

Ekoizle ugari

Guztira, 290 dira 2019an libururen bat plazaratu dutenak. Aurreko urtean baino 44 argitaratzaile gutxiago egon da aurten: alegia, 2016ko kopurueta itzuli gara.

Dena dela, argitaratzaile asko dira; gehiegi, nahi bada. Baina kontuan izan behar da horietako askok, gehien-gehienek, titulu bat bakarra kaleratu dutela. Eta, beraz, ezin daitezkeela editorialtzat hartu, ezta gutxiago ere. %56,2k titulu bakarra atera dute, erdia pasa dira. Areago: %79,7 dira lau titulu baino gutxiago ekoitzi dituztenak.

<i>Tituluak</i>	<i>Argitaratzaileak</i>
1	163
2-4	68
5-9	21
10-19	18
20-29	8
30-39	3
40-49	1
50-59	1
70-79	2
80-89	1
90-99	1
100-150	2
150etik gora	3
<i>Guztira</i>	290

Aurreko urtean azpimarratu genuen bezala, urteko 20 tituluko neurriak ezar dezake editoreen arteko ekoizpenaren langa garrantzitsua. 2019an, bada, 20 titulutik gora editoreen %7,6k bakarrik ekoitzi dute, 22 editorek. Beste guztiek -268 argitaratzaile, %92,4- 20 titulu baino gutxiago atera dute. Urtero seinlatu izan dugu gure produkzioaren ahulezia dela ekoizleen atomizazioa.

Ehun titulutik gorako editorialen multzoa dago ahulezia horren goiko erpinean. Aurten bost izan dira ehun liburuko langa gaingitu dutenak, aurreko urtean baino bi gehiago: bost horiek ekoizpen osoaren %38,8 bildu dute.

Eta bi mutur horien artean, 20 titulutik behera atera duten 268 horien eta 100 titulutik gora atera duten bost bakar

horien tarteko erdiko mailako 17 editoreen presentzia eskasa da, eskasegia. Atomizazioa ez ezik, desoreka hori ere azpimarratu behar da.

Ekoizleen panorama hori ezagututa, azter dezagun tipologiaren araberako bereizketa. Ez baita berdin, ez produkzio mailan, ez tematikan, argitaletxe komertzial peto-petoa izan, edo izan unibertsitate, udal edo kirol elkarte, adibidez.

Argitaletxe nagusien ekoizpena: 1.234 titulu

<i>Argitaletxea</i>	<i>Nobedadeak</i>	<i>Berrargitalpenak</i>	<i>Titulu kopurua</i>	<i>%</i>
Elkar	89	209	298	13,0
Ikasmina	168	4	172	7,5
Anaya-Haritz	114	38	152	6,6
Edelvives-Ibaizabal	139	9	148	6,5
Santillana-Zubia	120	0	120	5,2
Erein	55	36	91	4,0
Edebé-Giltza	26	62	88	3,8
Ikaslar	27	49	76	3,3
Ttartalo	38	12	50	2,2
Alberdania	35	4	39	1,7
<i>Guztira</i>	<i>811</i>	<i>415</i>	<i>1.234</i>	<i>53,8</i>

Hamar argitaletxe, handienak eta komertzialak, daude zerrenda honetan. Bada hemen agertzen direnak baino gehiago ekoitzi duenik –EHU, 74 titulurekin, bederatzigarren legoke zerrendan–, baina komertzial eta pribatua ez denez, ez dugu aintzat hartu.

Hamar handienen indarra igo egin da: 1.234 titulu. Garai batean, batzuek uste zuten hamar lehenek, horiek edo beste batzuek, gaztaren zati bat ez baizik eta osorik jango zutela. Ez da horrela gertatu. Eta, gainera, badirudi egonkorra dela egoera.

Hamar gorenak izanda ere, bost ez dira ehun titulura iristen. Bestela esan, indartsuenak ere ez dira horren handi.

Hamar horien emaitzak ekoizpen osoaren %53,8 suposatzen du (iaz baino 4,1 puntu gehiago ekoizpen osoan).

Beti du interesa, gure kasuan, argitaletxeen jatorri geografikoa ezagutzeak. 2019an, bosna dira bertako eta kanpoko.

Hori bai, bertakoak baino indartsuagoak dira kanpokoak hamar horien ekoizpenaren barruan: %55,1 vs %44,9. Ekoizpen orokorrarekiko, aldiz, bost puntuko aldea ateratzen diete kanpokoek bertakoei: %29,6 vs %24,2.

Bertako eta kanpoko argitaletxeen alderik handiena, aurten ere, berrargitalpen politikan dago. Bertakoek %74,7ko indarra dute, eta, kanpokoek, titulu gehiago ekoitzi arren, %25,3koa bakarrik

Bertako eta kanpoko argitaletxeen artean alderik handiena, aurten ere, berrargitalpen politikan dago. Eskuratu ahal izan dugun informazioa fidagarria bada, bertakoek %74,7ko indarra dute berrargitalpenaren baitan, eta, kanpokoek, titulu gehiago ekoitzi arren, %25,3koa bakarrik. Datuak egiazkoak balira (egia ote, adibidez, Santillana-Zubiak batere berrargitalpenik ez duela, edo Ikasminak lau bakarrik?), guztiz esanguratsua litzateke diferentzia hori, berrargitalpenak ekoizpen osoari ematen dion egonkortasun eta ibilbidea kontuan hartzen badugu.

Argitaratzaileen tipologia

Argitaratzaile mota	Ekoizleak	Ekoizpena	%
Bertako argitaldari pribatu komertziala	82	937	40,9
Kanpoko argitaldaria	52	870	38,0
Irakaskuntza + unibertsitatea	9	111	4,9
Elkartea, taldea, fundazioa, erlijio-etxea...	83	143	6,2
Argitaldari publikoa	34	154	6,7
Besterik	30	76	3,3
Guztira	290	2.291	100,0

Argitaratzaileen unibertsoa heterogeneoa da. Bertan dau-de bertakoak eta kanpokoak; argitaratzaile komertzialak eta ez-komertzialak; pribatuak zein publikoak; handiak eta txikiak; irakaskuntzakoak; talde, elkarte, fundazioak. Guk horiek denak bost multzoko tipologian ordenatu ohi ditugu.

Bertakoak eta kanpokoak testuliburuaren merkatuan

Testuliburuaren merkata aztertzeko ere, hamar ekoizle handien unibertsoan jarraitzen dugu.

Bertako eta kanpoko editorialen bereizketa geografikoa da azalez, baina ekosistema industrial eta kulturean berebiziko garrantzia duena sakonean. Kontua da ekoizpenaren erabakigunea nork duen, bereziki hezkuntza curriculumari lotutako arloan. Izan ere, hezkuntza edo irakaskuntzako liburu produkzio handiena ez dago euskal editorialen esku, baizik eta estatu mailako argitaletxeetan. Curriculum propioa proposatzen duen Eusko Jaurlaritzarentzat badu garrantzirik gertakari horrek.

Batzuek eta besteek ekoizpenean duten gradua ez da urtero bera izaten, baina kanpokoaren esku hartzearen emaitza urtero da handia, ikasmaterialetan ekoizpenaren erditik gorakoa. Hona azken urteotako emaitzak hamar argitaletxe nagusien artean:

	<i>Ekoizle nagusien pisua irakaskuntzan</i>		
<i>Urtea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>
2015	17,7	78,8	3,5
2016	22,4	74,5	3,1
2017	32,3	61,7	6,0
2018	30,0	65,0	5,0
2019	23,6	73,1	3,3

Garrantziaren handia kontuan hartuta, hiru taula baliatuz azalduko dugu jarraian bi ekoizle-mota horiek, alegia, kanpoko argitaletxeek edo bertako argitaletxeek, argitalgintzan duten portaera. Bereiziki curriculumara arakaturik ere, argigarri da gainerako gai-eremutan duten ekarpena ere kontrolatzea. Horretarako, taula bakoitzean gai eremu guztiak daude zerrendatuta.

Taula bakoitzak bost zutabe dauzka: lehenean gaia agertzen da, eta hurrengo hiruretan ekoizleak: bertako, kanpoko eta gainerakoak. Bertako eta kanpoko diogunean, ez gara ari hango edo hemengo guztiez, baizik eta argitaletxe profesional-komertzial-pribatuez, aurreko atalean aipatu ditugun

bestelako ekoizleak (publikoak, elkarteak, irakaskuntzan alorrekoak...) aintzat hartu gabe.

Lehen taulan zifra absolutuak agertzen dira, eta horiei esker ikus daiteke zein den edizio mota bakoitzaren pisua.

Bigarren taulak alderaketaren ikuspegia proposatzen du. Ezker-eskuin, etzanean irakurri behar da taula hori, gai-eremu gai-eremu kanpokoak eta barrukoak indarra zein den neurtzeko.

Hirugarren taula, azkenik, zutikakoa edo bertikala da, zutabe bakoitza goitik behera irakurtzekoa. Editorial mota bakoitzaren baitan ekoizpena non mamitzen den adierazteko balio du. Edizio mota bakoitzaren indargune eta ahulguneak non dauden erakusten du.

Lehen taulan, horrenbestez, balio absolutuak ematen ditugu, eta horiei esker badakigu edizio mota bakoitzaren balio kuantitatiboa.

	<i>Balio absolutuak</i>			
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>	<i>Guztira</i>
Ekoizpen osoa	928	872	491	2.291
HI	197	610	27	834
HG	376	202	32	610
GG	50	9	278	337
HL	252	14	43	309
AL	32	18	43	93
ZT	13	18	55	86
Besterik	8	1	13	22

Oro har, ekoizpen osoaren baitan, Euskal Herrian argitaratzen diren liburuak dira nagusi, bai bertako editore komertzialek argitara ematen dutena (928 titulu) eta bai elkarte, talde, fundazio, argitaldari publiko eta enparauek argitaratzen dutena (491 titulu); 1.419 titulu dira guztira (ekoizpen osoaren %61,9).

Gai eremuak banaka begiratzuz ere, bertakoen zifrak altuagoak dira sailez sail, salbuespen nabarmen batekin: hezkuntza eta irakaskuntza liburuan oso goitik daude kanpokoak, 610 vs 197. Iaztik desoreka ia bikoiztu egin da, gainera, kanpokoak emariaren alde betiere.

Bigarren taula honetan, alderaketaren ikuspegia proposatzen da.

	% horizontalak			
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>	<i>Gainerakoak</i>	<i>Guztira</i>
Ekoizpen osoa	40,5	38,1	21,4	2.291
HI	23,6	73,1	3,2	834
HG	61,7	33,1	5,2	610
GG	14,8	2,7	82,5	337
HL	81,6	4,5	13,9	309
AL	34,4	19,3	46,3	93
ZT	15,1	20,9	64,0	86
Besterik	36,3	4,6	59,1	22

Ezker-eskuin, etzanean, irakurri behar da aurreko taula hori, gai-eremuz gai-eremu kanpokoak eta barrukoak indarra zein den atzemateko.

Ekoizpen osoa aintzat hartuz, bertakoak dira nagusi kanpokoak aldean (%40,5 vs %38,1). Hezkuntza eta irakaskuntza liburuaren lerro horizontalean, aldiz, alde handiz dira nagusi kanpokoak, bertakoekiko 50 puntuko alde nabarmenarekin. Iazko alde 30 puntuko zen bien artean: ikaragarri handitu da desoreka!

Bien arteko konparaketa horretan, argi ikusten da aurten ere kanpokoak ekoizpen sinbolikoa dutela bestelako gaietan: ia esku hartzerik ez dutela helduen literaturaren eta giza eta gizarte zientzietako liburuen alorretan. Argi dago, kanpoko editorialak ez dira euskal liburugintzaren ekosisteman integratzen: haur eta gazteen eta eskola liburuen merkatu kautibora mugatzen dira, besterik gabe.

	% bertikalak	
<i>Gaia/Ekoizlea</i>	<i>Bertakoak</i>	<i>Kanpokoak</i>
Ekoizpen osoa	100,0	100,0
HI	21,2	69,9
HG	40,5	23,2
GG	5,4	1,0
HL	27,2	1,6
AL	3,4	2,1
ZT	1,4	2,1
Besterik	0,9	0,1

Irakurketa bertikala benetan esanguratsua da editorialen filosofia aurkezteko: argitaldari espainiarren ekoizpena haur eta gazteentzako eta hezkuntza liburuetan zentratzen da kuantitatiboki (%93,1); eta, bereziki, hezkuntzakoan (%69,9). Gainerako alorretan ez dute ia ezer ekoizten.

Lau taula horiek argi uzten dute Hegoaldeko eskoletan curriculum espainiarra dela zabalduena. Izan ere, kanpoko argitaletxeek hezkuntzaren muinari heltzen diote, euskal curriculumari. Helburu nagusi eta bakarra horixe dute, Euskal Herriko eskoletan kanpoan sorturiko curriculum egokitua sartzea.

Gure betiko kezka, horrenbestez, ez du lasaigarririk topatu 2019ko ekoizpenean; aitzitik, esan dugun bezala, kanpokoan aldeko desoreka nabarmen areagotu da.

Hegoaldeko eskoletan curriculum espainiarra da zabalduena. Kanpoko argitaletxeek helburu nagusi eta bakarra horixe dute, Euskal Herriko eskoletan kanpoan sorturiko curriculum egokitua sartzea

Kezka horien inguruan sarritan aipatzen ditugun arrazoi eta argudioak ezin hobeto islatu ziren *Berria*-k azaroaren 14an argitaratutako 'Euskal Herria testuliburueta' erreportaje sortan. Bertan, besteak beste, zenbait argitaletxek DBHko Gizarte Zientzien arloko eginiko testuliburuak aztertu zituen Iñaki Petxarromanek, batik bat 'Euskadi' eta 'Euskal Herria' terminoen erabilpenari batzuetan eta bestee-

tan ematen zaion tratamenduari helduz. Eta, espero bezala, agerian geratzen da bertako eta kanpoko argitaletxeen irizpideen arteko aldea. Mikel Peruarenak egun berean *Hizpideak* atalean idatzitako hitzek ere bikain laburbiltzen dute auziaren mamia:

Beti dago proiektu nazional bat atzean. Euskal Herriaren aldeko edozer egitea *doktrinatzeta* da, eta Espainia edo Frantzia daudean eustea *normalitatea*, baina beti dago proiektu nazional bat

eraikitzeko bitarteko bat atzean. Proiektu nazionalak egunero eraikitzen direlako. [...] Estatuek dute proiektu nazionalak iruditatzeko boterea. [...] Eta horregatik desagertzen da Euskal Herria ikasliburuetatik. Ezin dena imajinatu ezin delako existitu. Eta auzi honetan ikasliburuak ez dira neutroak. Euskal Herria erakustea bezainbesteko *doktrinamendua* da ez erakustea; proiektu nazionalen arteko gatazka batean gaudelako hemen.

Eskaintza editoriala

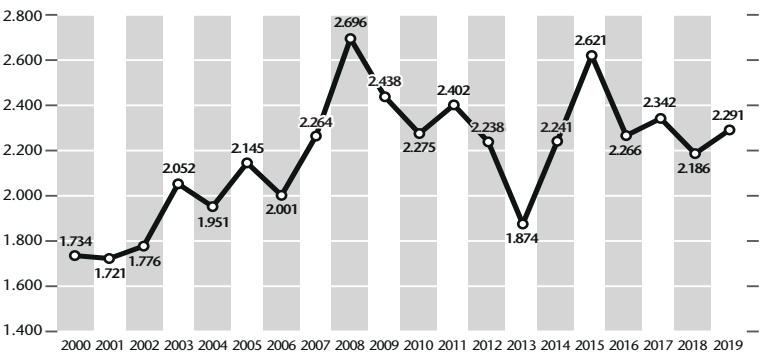
Azterketa honen bigarren atalean, argitaratzaileen emaitza material eta kuantitatiboez jardungo dugu. Hainbat ezaugarri arakatuko ditugu jarraian: titulu kopuru, liburuen egile-tza kronologikoa eta linguistikoa. Eta hori guztia, ez soilik aurtengo datuekin, fokua 2000tik gaurdainoko bilakaerara irekiz baizik.

Eskaintzaren azterketari buruzko gure ekarpen nagusia, beharbada, emaitza bakoitza bere testuinguru kronologikoan ematea da; izan ere, urteko informazio soilak ez du, isolaturik, interpretaziorako biderik irekitzen.

2019ko eskaintza editorialaren datu nagusien laburpen txiki batekin hasiko gara. Aurtengo titulu kopurua igo egin da: 2.291 titulu izan dira aurtengo, horietako %79 bertsio analogikoan atereak eta %21 digitalean. 1.720 titulu nobedade edo lehen edizio dira (%75,1), aurreko urtean baino 163 gehiago. Berrargitalpenen kopurua, berriz, jaitsi egin da, 571 titulu (%24,9). Euskaraz sorturikoak 1.160 dira (%69,3); itzulpenak, hortaz, 560 titulu (%30,7).

2.291 titulu

2000tik honako ibilbidean 2008ko eta 2015eko liburugintzatan kokatu dira bi gailurrak, bi puntu gorenak: 2.696 eta 2.621 titulurekin, hurrenez hurren. Gainerakoan, azken urteetan ekoizpena 2.200 tituluren bueltan dabil: 2019an pixka bat igo egin da eta neurri horretatik gorago iritsi da, 2.291 titulurekin.

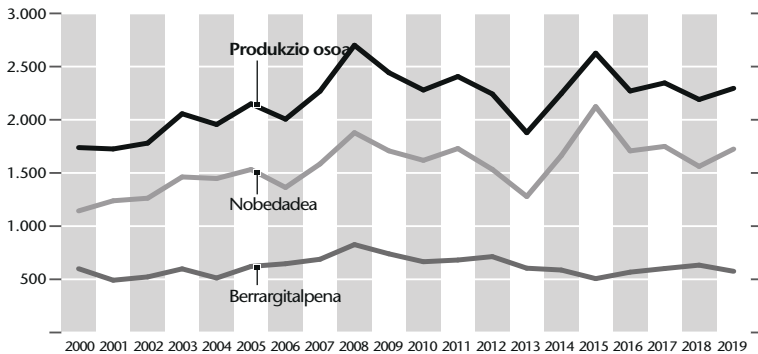
Hurrengo laukian, aldiz, ekoizpen hori bitan banatua dator, analogikoa eta digitala, biak elkarren arteko alderaketan. Eta argi eta garbi ikus daiteke ekoizpen digitalak hartzen duela bere bizkar urteko igoera, 192 titulutan emendatu baitu aurreko urtekoa. Paperezkoak, aldiz, behera egin du, 192 titulu gutxiagorekin. Aurreko urtean gertatutakoari buelta eman zaio, 2018an analogikoak gora eta digitalak behera egin baitzuten.

Urtea / Liburu mota	Analogikoa	Digitala	Guztira
2007	2.225	39	2.264
2008	2.587	109	2.696
2009	2.195	243	2.438
2010	2.017	258	2.275
2011	2.160	242	2.402
2012	2.062	176	2.238
2013	1.690	184	1.874
2014	1.715	526	2.241
2015	1.910	711	2.621
2016	1.787	479	2.266
2017	1.835	507	2.342
2018	1.897	289	2.186
2019	1.810	481	2.291

Nobedadeak eta berrargitalpenak

Gorabehera txikiekin, azken urteetako proportzioei eusten die aurtengo ekoizpenak ere: nobedadeek hiru laurden hartzen dituzte, eta berrargitalpenek beste laurdena. Argi dago euskal liburugintzan nobedadeak sekulako indarra duela, eta

berak definitzen duela ekoizpenaren ildoak. Berrargitalpenen ehunekoak, iazko igogeratxoaren ondoren, laurdenerako bidea hartu du atzera.

Urtea	Nobedadea	Berrargitalpena
2000	65,7	34,3
2001	71,7	28,3
2002	70,8	29,2
2003	71,1	28,9
2004	74,0	26,0
2005	71,2	28,8
2006	67,9	32,1
2007	69,8	30,2
2008	69,5	30,5
2009	69,8	30,2
2010	71,0	29,0
2011	71,8	28,2
2012	68,3	31,7
2013	68,0	32,0
2014	74,0	26,0
2015	80,8	19,2
2016	75,2	24,8
2017	74,5	25,5
2018	71,2	28,8
2019	75,1	24,9
Batez beste	71,6	28,4

Beti pentsatu izan dugu berrargitalpenak indar handiagoa beharko lukeela, eredugarriagoa zaigun edizio frantsesaren ildotik. Izan ere, berrargitalpenaren ahulezia euskal liburugin-tzaren izaera diglosikoaren sintoma bat gehiago da, gure ustez.

Ekoizpen tematikoa

Argitaletxeen jardunaren emaitza aztertu ondoren, ekoizpen tematikoan edo edizioaren muinean gaude. Izan ere, bibliografoaren ikuspegitik harago, ekoizpenaren zenbatekoa bera baino gehiago interesatu izan zaigu beti ikuspuntu soziologikoa: euskaraz zer argitaratzen da, eta argitaratzen den hori non eta nola txertatzen den euskal kulturaren.

Urteroko ekoizpena, beraz, gaika sailkatu ohi dugu, nazioartean erabili ohi diren ereduaren arabera. Eta sailkaturiko eremu bakoitzean ikuspegi ebolutiboa aplikatzen dugu, bost urteko erreferentzia bederen eduki dezagun.

Horrenbestez, argitaratutako tituluak zortzi gai sailetan banatzen ditugu urtero:

1. Hezkuntza eta irakaskuntzako liburuak.
2. Haur eta gazteentzako liburuak.
3. Giza eta gizarte zientzietako liburuak.
4. Helduen literatura.
5. Zientzia eta teknika alorreko liburuak.
6. Aisiako liburuak.
7. Orotarikoak.
8. Erlijio liburuak.

Zortzi arlo horietatik lehenengo seiak bakarrik aztertuko ditugu, horiek baitira hornituenak.

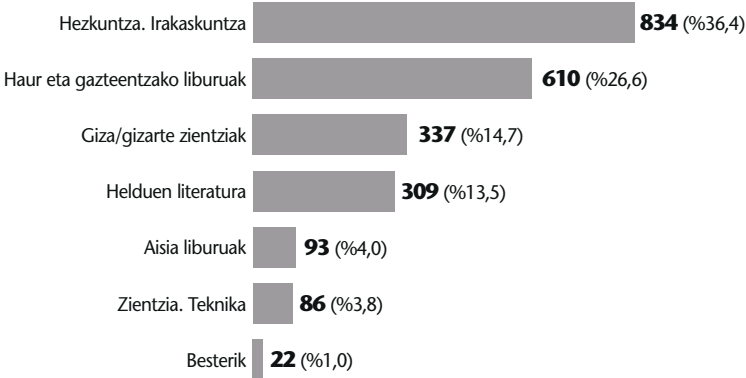
Aurtengo aldaketa aipagarrien artean, hezkuntza eta irakaskuntza liburuak ia beti gorde ohi duen lehen lekua berreskuratu du ekoizpen orokorrean (834, %36,4), haur eta gazteentzako liburuaren aurretik (610, %26,6). Ikusten denez, nabarmena da haur eta gazteei zuzendutako liburuaren produkzioa: %63; azken buruan, bai irakaskuntzako liburuak eta bai haur eta gazteentzakoak publiko bera du jomuga.

Bi multzo horiek kenduta, gainerakoen pisua gehiegi arintzen da: hurrengoa giza eta gizarte zientzietako liburua da (337, %14,7), eta orpoz orpo doakio helduen literatura (309, %13,5). Bi horiek ere hirugarren eta laugarren lekua trukatu dituzte 2018tik. Askoz atzerago datoz aisia liburua (93, %4)

eta zientzia eta teknikari buruzkoa (86, %3,8).

Liburu sail horiek banan-banan arakatuko ditugu, baina on da hasieran ikuspegi globala ematea. Helburu hori dute hurrengo grafikoak eta laukiak; bakoitzak bere modura, errealitate bera erakusten digute: urteko ekoizpen osoa balio absolutuetan eta erlati boetan. Laukian beste erreferente bat sartu ohi dugu, 2000. urtea, mende honetako lehen urtearekiko zertan gauden adieraztearren, zerk egin duen gora eta zerk behera.

Hezkuntza eta irakaskuntza liburuak ia beti gorde ohi duen lehen lekua berreskuratu du ekoizpen orokorrean (834, %36,4), haur eta gazteentzako liburuaren aurretik (610, %26,6)

Gai multzoa	Zenbaki absolutuak	%	2019/2000
Hezkuntza/Irakaskuntza	834	36,4	+36,3
Haur eta gazteentzako liburuak	610	26,6	+64,4
Giza eta gizarte zientziak	337	14,7	+16,6
Helduen literatura	309	13,5	+8,4
Aisia	93	4,0	–
Zientzia/Teknika	86	3,8	–12,2
Besterik	22	1,0	–

Ekoizpen tematiko sailkatuta igaro aurretik, ohar bat: gai sail bakoitzean informazioz betetako taula bat ageri da. Gaiari

dagokion laburpen osoa biltzea du xede: azken bost urteotako eboluzioa kontzeptu guztietan, hala nola, tituluetan, ekoizpen osoarekiko ehunekoa, urtetik urterako eboluzio alderatuan, itzulpenaren eta berrargitalpenaren urte bakoitzeko pisuan, urteko orrialde kopuru orokorrean eta liburu bakoitzeko orrialde kopuruan.

Hezkuntza eta irakaskuntza: 834 titulu

	2015	2016	2017	2018	2019
Hezkuntza/Irakaskuntza	1.159	852	786	664	834
Ekoizpenaren %	44,2	37,6	33,6	30,4	36,4
Urtetik urtera %Δ	56,0	-26,5	-7,7	-15,5	25,6
Itzulpenen % (1. edizioan)	13,4	26,5	26,5	34,0	14,0
Berrargitalpenen %	19,8	27,2	33,2	39,3	31,4
Orrialde kopurua	117.018	104.543	68.862	60.562	76.071
Orrialde kopurua liburuko	101,0	122,7	87,6	91,2	91,2

2018an sailkapen orokorrean galdutako lehen lekua berreskuratu du liburu mota honek, 170 titulu gehiago argitaratuta. Ondorioz, urteko ekoizpen orokorrean, sei puntuko pisua irabazi du (aurreko urtean baino %25,6 gehiago argitaratuta, alegia).

Bietan irabazi ditu tituluak, gainera: analogikoan 51, eta batez ere digitalean, 119. Bakoitzaren indarra honela banatzen da: 565 titulu analogiko (%67,7) eta 269 digital (%32,3). Digitalak, ikusten daitekeenez, indar handia du hezkuntza eta irakaskuntzako liburuan.

Itzulpenaren pisua, bestalde, ikaragarri jaitsi da sail honetan, %34tik %14raino. Egia esan, ez zaigu guztiz fidagarria iruditzen, konbentziturik baikaude egiazko itzulpena askoz ere altuagoa dela testuliburuaren esparruan; izan ere, argitaletxe batzuetan ahalegin handia egiten da itzulitakoa edo birmoldaturikoa izan dena nobedadea bailitzan agertzen.

Liburu mota honen berrargitalpen maila %31,4ra iritsi da; duela hamar urte inguru ia erdira ere iritsi izan zen arren, badirudi azken urteotan herenaren inguruan egonkortzen ari dela.

Barne sailkapena

Didaktika. Pedagogia. Orientabideak. Hezkuntzaren antolakuntza..	4,9
Eskolaurrea. Haur eskola.....	4,9
Lehen Hezkuntza.....	71,3
Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza.....	14,8
Besterik.....	4,1
	%100,0

Barne sailkapenean argi ikusten denez, LH eta DBH dira sail hornituenak. Hurrengo taulan, bi horien balioak sei urteko perspektiban bildu ditugu.

Urtea	LH	DBH
2014	51,0	24,4
2015	65,0	26,7
2016	28,7	53,5
2017	27,7	40,1
2018	43,8	28,9
2019	73,8	14,7

Ikuspegi diakroniko horren bitartez, azken bi urteetan LH-ko liburuak egin duen gorakada nabaria azpimarratu behar-ko litzateke: 2019an inoizko proportzio handiena hartu du, ekoizpenaren ia hiru laurdenetara iritsita. Eskola materialen egutegi propioa eta politika editorialak gurutzatzen diren esparru batean gaudenez, ez dugu uste irakurlegoaren profilaren edo hezkuntza politikaren alorreko azalpenak bilatu behar direnik. Baina, dena dela, arreta handiz ikusi beharko dugu aurrerantzean joera horiek egonkortzen diren.

Haur eta gazteentzako argitalpenak: 610 titulu

	2015	2016	2017	2018	2019
Haur/Gazte	654	606	695	740	610
Ekoizpenaren %	25,0	26,7	29,7	33,9	26,6
Urtetik urtera %Δ	3,6	-7,3	14,7	6,5	-17,6
Itzulpenen % (1. edizioan)	70,5	68,0	73,6	69,4	65,4
Berrargitalpenen %	28,9	37,6	32,5	35,1	35,1
Orrialde kopurua	36.778	37.935	52.150	49.432	44.499
Orrialde kopurua liburuko	56,2	62,6	75,0	66,8	72,9

Haur eta gazteentzako liburua ohikoagoa zaion bigarren lekura itzuli da. Hezkuntza eta irakaskuntza liburuaren gora-kadak bezainbesteko eragina izan du aldaketa horretan liburu mota honek kopuru absolutuetan pairatu duen beherakadak: 2018an baino 130 titulu gutxiago izan ditu, eta ekoizpen osoarekiko ehunekoa 33,9tik 26,6ra amildu da.

Liburu mota honetan, itzulpenaren pisua beti izan da handia; 2019an ere halaxe da, %65,4. Berrargitalpenak ere garrantzi dezentea du (%35,1), 2018ko berbera, hain zuzen ere; eta, hala ere, seguruenik, produkzioan beharko lukeena baino apalagoa, liburuen izaera eta helmuga kontuan izanda.

Giza eta gizarte zientziak: 337 titulu

	2015	2016	2017	2018	2019
Giza/Gizarte	313	322	334	288	337
Ekoizpenaren %	11,9	14,2	14,3	13,2	14,7
Urtetik urtera %Δ	-14,0	2,9	3,7	-13,8	17,0
Itzulpenen % (1. edizioan)	29,0	34,2	27,6	33,1	27,1
Berrargitalpenen %	6,4	8,4	7,8	7,6	5,9
Orrialde kopurua	57.077	57.648	72.548	51.294	58.842
Orrialde kopurua liburuko	182,4	179,0	187,3	178,1	174,6

Liburu mota honek ere, hezkuntza eta irakaskuntzakoak bezala, ohikoa zaion lekua berreskuratu du sailkapenean: hirugarren dator, helduen literaturari aurrea hartuz.

Alor honetako sail guztietarako 337 titulu argitaratu dira: aurreko urtean baino 49 titulu gehiago, puntu eta erdi gehiago ekoizpen orokorrean. 2018an galdutakoa berreskuratu da.

Analogikoaren zein digitalaren kopuruak ez dira askorik aldatu: zehazki, liburu analogikoa %86,4 da (291 titulu) eta digitala %13,6 (46). Alegia, digitalak ez du garrantzi handirik liburu sail honetan.

Itzulpenaren pisua sei puntu jaitsi da, %33,1etik %27,1era.

Sail honek esparru handia hartzen du bere baitan, filosofia-tik hasi eta geografia edo historiaraino, soziologia, etnologia edo hizkuntzalaritzatik barrena. Mundu oso bat. Eta hori guztia elikatzeke 300 titulu inguru dauzkagu euskaraz. Eta urtero

ia titulu guztiak berriak dira, berrargitalpenak ez baitu ia indarririk: 2019an %5,9, aurreko urteetan baino are txikiagoa.

Ez du errorik sakontzen argitalpen mota honek. Gure diglosia kulturalaren seinale, hain zuzen. Euskal liburuaren gure kontsumoa guztiz diglosikoa da, desorekatua, sakontasun eskasekoa, alor batzuetara mugatua.

Barne sailkapena

Filosofia. Psikologia.....	1,8
Soziologia. Estatistika. Politika. Ekonomia.....	24,3
Zuzenbidea. Administrazioa.....	10,1
Etnologia. Etnografia.....	4,4
Arteak. Hirigintza.....	25,3
Filologia. Hizkuntzalaritza.....	15,1
Geografia. Historia.....	19,0
	%100,0

Liburu mota honek bere baitan biltzen duen gaitegi zabala erakusten du zerrenda horrek. Eta hori guztia elikatzeko, 337 titulu besterik ez. Asko esaten du horrek gure kulturaren eta liburugintzaren izaeraz.

Helduen literatura: 309 titulu

	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Helduen literatura</i>	296	277	285	316	309
Ekoizpenaren %	11,3	12,2	12,2	14,5	13,5
Urtetik urtera %Δ	-3,9	-6,4	2,9	10,9	-2,2
Itzulpenen % (1. edizioan)	28,2	23,4	22,3	26,4	30,9
Berrargitalpenen %	18,6	24,5	24,6	24,4	21,4
Orrialde kopurua	37.480	47.218	43.793	51.685	39.169
Orrialde kopurua liburuko	126,6	170,5	153,7	163,6	126,8

Helduen literaturaren saileko 309 tituluaren pisua %13,5 da ekoizpen orokorrean, iaz bezainbestekoa gutxi gorabehera, bai zenbaki absolutuetan, bai ehunekoetan.

Paperean 2018an baino 45 titulu gutxiago argitaratu dira. Digitalean, aldiz, gora egin du kopuruak: 38 titulu igo da. Digitalak, izan ere, badu pisua liburu mota honetan.

Zehazki, %28,8 da digitala (89 titulu), batezbestekotik gora, hain zuzen ere.

Lehen edizioan itzuli diren literatur liburuak %30,9 dira, 75 titulu.

Espero zitekeenaren bestaldera, %21,4 bakarrik berrargitaratzen da, 66 titulu. Literaturaren kontsumoa salatzen du horrek, ez dela horren handia. Gutxi asko kontsumitzen bide dute, eta titulu gutxi batzuek berrargitalpen ugari bide dituzte. Baina ari al da sortzen merkatu berririk?

Generoka

Eleberria. Ipuina.....	60,5
Olerkia.....	14,2
Antzerkia.....	3,2
Herri-literatura. Bertsoa.....	2,9
Miszelanea. Kronika. Saioa.....	14,6
Literatur teoria eta kritika.....	4,6
	%100,0

Aurten ere berriro errepikatu eta azpimarratu behar da egoera bera, narratibaren nagusitasuna: %60,5, gainerako generoak urruti utziz. Olerkiak, bere aldetik, bost puntuko galera izan du 2018tik.

Gainerakoak

Zientzia eta teknika: 86 titulu

	2015	2016	2017	2018	2019
Zientzia/Teknika	104	107	134	62	86
ekoizpenaren %	4,0	4,7	5,7	2,8	3,8
urtetik urtera %Δ	13,0	2,9	25,2	-53,7	38,7
Itzulpenen % (1. edizioan)	35,1	27,2	19,8	15,0	16,9
Berrargitalpenen %	6,7	3,7	6,0	3,2	3,5
Orrialde kopurua	8.782	8.937	11.190	7.145	9.734
Orrialde kopurua liburuko	84,4	83,5	83,5	115,2	113,2

Zientzia eta teknika alorreko liburuak, iazko jaitsiera katastrofikoaren ondoren, pittin bat gorantz egin du: 86 titulu

izan ditu, 2018an baino 24 gehiago. Ez zeukan beste erremediorik!, esan genezake ia-ia, iazko joerari eutsiz gero guztiz desagertzeko zorian egongo baitzen. Baina, hala eta guztiz ere, 2000ko kopurutik behera dabil aurten ere. Datu esanguratsua, benetan. Sarritan dioguna, sail honek, eduki diziplinar eta espezifikoak izanagatik, kultura osoago batean pisu duinagoa izan beharko luke.

Zientzia zehatzak. Natur zientziak.....	40,7
Medikuntza.....	31,4
Ingeniaritza. Teknologia.....	9,3
Zientzia eta teknika aplikatuak. Industria.....	18,6
	%100,0

Aisia liburuak: 93 titulu

Musika.....	14,0
Argazkia.....	12,9
Jolasa. Jokoa. Kirola.....	11,8
Ikuskizunak (antzerkia, zinema...).....	7,5
Kiosko literatura.....	53,8
	%100,0

Aisiako liburuak iazko kopurua errepikatu du, 93 titulurekin. Ekoizpen orokorrean pisu txikia duen arren, garrantzi handia du gizarte modernoan. Baina, tamalez, modernitatearen ikur den aisiak euskaraz ez du tiradizo handirik, antza denez. Diglosiaren beste seinale bat: liburu mota hau ere erdaraz kontsumitzen dugu. 🍷

2019ko LIBURUAK: GAI SAILKAPENA

Sailak	Zenb. abs.	%
0. OROTARIKOAK	685	29,9
— Zientzia eta kulturaren oinarri orokorrak. Bibliografia.		
Katalogoak. Bibliotekonomia. Entziklopediak. Kazetaritza.		
Museoak	25	1,1
— Haur eta gazteentzako argitalpenak	660	28,8
1. FILOSOFIA	6	0,3
— Metafisika. Ontologia. Estetika. Filosofia sistemak. Psikologia.		
Logika. Etika	6	0,3
2. ERLIJIOA. TEOLOGIA	11	0,5
— Berezko teologia. Biblia. Kristologia. Mariologia. Teologia morala.		
Liturgia. Pastoral teologia. Eliza. Kristauez besteko erlijioak	11	0,5
3. GIZARTE ZIENTZIAK	969	42,3
— Soziologia. Estatistika. Demografia. Politika. Ekonomia.		
Zuzenbidea. Herri administrazioa. Gizarte laguntza. Etnologia	135	5,9
— Hezkuntza. Irakaskuntza. Heziketa. Pedagogia	834	36,4
5. ZIENTZIA ZEHATZAK ETA ZIENTZIA NATURALAK	26	1,1
— Matematikak. Astronomia. Fisika. Kimika. Geologia. Metereologia.		
Paleontologia. Biologia. Botanika. Zoologia	26	1,1
6. ZIENTZIA APLIKATUAK. MEDIKUNTZA. TEKNIKA	49	2,1
— Medikuntza. Ingeniaritza. Teknika. Nekazaritza. Basogintza.		
Zooteknia. Etxeko ekonomia. Industria. Zenbait industria eta lanbide.		
Eraikuntza. Sukaldaritza	49	2,1
7. ARTEA. JOLASAK. KIROLAK	124	5,4
— Artea. Estetika. Hirigintza. Arkitektura. Eskultura. Marrazketa.		
Margogintza. Argazkigintza. Musika	109	4,8
— Jostaldiak. Ikuskizunak. Jolas eta jokoak. Kirolak	15	0,6
8. FILOLOGIA. LITERATURA	357	15,6
— Hizkuntzalaritza. Filologia	48	2,1
— Literatura. Literatur generoak	309	13,5
9. BIOGRAFIA. HISTORIA. GEOGRAFIA	64	2,8
— Biografia	13	0,6
— Historia. Geografia	51	2,2
GUZTIRA	2.291	100,0